

ՄԵՐ ՀՈՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

ԱՆՎԱՆԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ, ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐԸ (ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱԼՈՅԱՆ)

Այս տարի լրանում է XX դ. հայ պատմագիտության վառ ներկայացուցիչ ակադեմիկոս Գ. Գալոյանի ծննդյան 95-ամյակը:

Անվանի գիտնականն անհատականություն էր ոչ միայն որպես պատմաբան, այլև իր ողջ էությամբ: Մտավորականի օրինակելի կերպար Գ. Գալոյանի բարոյականության չափանիշն էր սկզբունքայնությունը, որին նա հավատարիմ մնաց ողջ կյանքում: Հասարակական-քաղաքական և ազգային գործիչն ու գիտակրթական համակարգի տաղանդավոր կազմակերպիչը մեծ հայրենասեր էր, որն անմնացորդ ծառայեց հայրենի երկրին ու ժողովրդին:

Գալուստ Անուշավանի Գալոյանը ծնվել է 1927 թ. մարտի 1-ին Արթիկի շրջանի Փոքր Պարնի գյուղում (այժմ՝ Անուշավան, Շիրակի մարզ): 1945 թ. ավարտելով հայրենի գյուղի միջնակարգ դպրոցը՝ ընդունվել է ԵՊՀ նորաբաց միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետ: Աչքի ընկնելով բարձր առաջադիմությամբ՝ Գ. Գալոյանը նաև համալսարանի հասարակական-քաղաքական կյանքի ամենաակտիվ մասնակիցներից էր: 1950 թ. նա ղեկավարում է համալսարանի կոմերիտական կազմակերպությունը՝ դրսևորելով տաղանդավոր կազմակերպչի ընդունակությունները:

Համալսարանն ավարտելուց հետո՝ 1950 թ., Գ. Գալոյանին աշխատանքի են ընդունում ՀԼԿԵՄ Երևանի քաղաքային կոմիտեում: Նա ընտրվում է Կիրովյան շրջկոմի առաջին քարտուղար, այնուհետև՝ Կենտկոմի քարտուղար: Իր քաղաքական գործունեության շնորհիվ Գ. Գալոյանը Հայաստանում ձեռք էր բերել հեղինակություն, ուներ առաջխաղացման մեծ հնարավորություններ: Այնուամենայնիվ, նա նախընտրում է գիտության ասպարեզը:

1953-1955 թթ. Գ. Գալոյանն ուսանում է Մոսկվայում՝ ԽՄԿԿ Կենտկոմին առընթեր Հասարակական գիտությունների ակադեմիայում, որտեղ 1955 թ. պաշտպանում է ատենախոսություն և ստանում պատմական գիտությունների

թեկնածուի գիտական աստիճան: Այնուհետև սկսվում է նրա ուղին դեպի մեծ գիտություն: 1955 թվականից Երևանում աշխատում է ԽՄԿԿ ԿԿ-ին առընթեր մարքսիզմ-լենինիզմի ինստիտուտի հայկական մասնաճյուղում՝ նախ որպես ավագ գիտաշխատող, իսկ 1958-1963 թթ.՝ ինստիտուտի կուսակցության պատմության բաժնի վարիչ և գիտական գծով տնօրենի տեղակալ: Միաժամանակ նա դասավանդում է Երևանի պետական համալսարանում, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտում և այլ բուհերում:

Այդ տարիներին Գ. Գալոյանը լուրջ գիտահետազոտական աշխատանքներ է կատարում. լույս են տեսնում «Հայաստանում սովետական իշխանության համար պայքարը» («Борьба за Советскую власть в Армении» (Մ., 1957) և «Մայիսյան հերոսական ապստամբությունը» (Ե., 1960) մենագրությունները: Դրանք հետպատերազմյան տարիներին լույս տեսած առաջին աշխատություններից էին, որտեղ փաստական նոր հիմքի վրա և միանգամայն նորովի մոտեցմամբ՝ ՍՄԿԿ XX համագումարից սկիզբ առած մտավոր տեղաշարժի հայեցակետից, մեկնաբանվում էին արձարծված հիմնախնդիրները: Գիտնականը հիմնավորապես եզրահանգեց. բուրժուական պատմագիտության կողմից Հայաստանի և Անդրկովկասի պատմության խեղաթյուրումները միտումնավոր էին և կանխամտածված: Ուստի ձեռնամուխ է լինում նոր՝ թշնամական գաղափարախոսության վտանգավոր էությունը բացահայտող ուսումնասիրություններ հրապարակելուն:

Գ. Գալոյանի հետագա աշխատություններում առանձին ուսումնասիրության առարկա դարձան Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաղթանակի խնդրի տարբեր կողմերը: Աղբյուրագիտական հարուստ նյութերի հիման վրա նա ցույց է տվել, որ ցեղասպանության սարսափներից փրկված արևմտահայ բեկորների և երիտթուրքերի ու քեմալականների կողմից ֆիզիկական ոչնչացման վտանգի ենթարկված արևելահայության փրկությունը Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատումն էր: Ժամանակի դրոշմը, բնականաբար, ցայտուն է պատմաբանի աշխատություններում: Լինելով կոմունիստական գաղափարախոսության կրող՝ նա հավատում էր համամարդկային արժեքների համար մղվող պայքարին և առնվազն Խորհրդային Միությունը և համակիր սոցիալիստական ճամբարը դեպի լուսավոր ու արժանապատիվ ապագա տանող կարգախոսներին: Նա հավատարիմ էր իր հավատամքներին մինչև դրանց վերջնական փլուզումը: Գ. Գալոյանի ամենամեծ արժանիքներից էր այն, որ նոր գաղափարախոսության պայմաններում՝ նորանկախ Հայաստանի կայացման ճանապարհին, վերագտնելով սեփական գաղափարախոսությունը, ողջունելով ազգային արժեքների կուռ և անժխտելի համակարգի ձևավորումը, ինտեգրվե-

լով նորին, նա չհրաժարվեց իր համոզմունքներից և, հավատարիմ մնալով վերջիններիս, վստահաբար գրում էր, որ խորհրդային կարգերը հնարավորություն ստեղծեցին Հայաստանը դարձնելու զարգացած տնտեսության, կրթության և մշակույթի երկիր:

ԿԿ պատմությանը նվիրված գիտական ուսումնասիրությունների հիմամբ Գ. Գալոյանը 1963 թ. Մոսկվայում պաշտպանում է դոկտորական ատենախոսություն, իսկ հաջորդ տարի արժանանում պրոֆեսորի կոչման: Հընթացս Գ. Գալոյանը ծավալում է բեղմնավոր գիտական և ակտիվ հասարակական գործունեություն: Նա 1963 թ. նշանակվում է ԳԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն: Այստեղ դրսևորվում են նրա գիտական և կազմակերպչական եզակի ընդունակությունները: Շուրջ 16 տարի՝ մինչև 1979 թ., գլխավորելով ԳԱ պատմության ինստիտուտը, նա լուրջ աշխատանք է տանում մեր հանրապետությունում պատմագիտական մտքի զարգացման և գիտական կադրերի պատրաստման գործում: Գ. Գալոյանի նվիրվածությունը աշխատանքին, քաղաքացիական ազնիվ կեցվածքն ու սթափ միտքը, գիտությանը ծառայելու մեծ պատրաստակամությունը, իր և ինստիտուտի յուրաքանչյուր աշխատակցի նկատմամբ պահանջկոտ ու հարգալից վերաբերմունքը փոխադարձ հարգանքի ու վստահության մթնոլորտ էին ստեղծում՝ խթանելով կոլեկտիվ աշխատանքի արդյունավետությունը:

Այդ տարիներին Գ. Գալոյանի ղեկավարած բեղմնավոր և լայնածավալ աշխատանքում առանձնակի է հայ ժողովրդի ամբողջական պատմության ութհատորյակի ստեղծումը (1967-1976 թթ., 1984 թ.): Երկերի բարդ և դժվարին աշխատանքները որպես գլխավոր խմբագիր՝ Գ. Գալոյանը ղեկավարեց ներդնելով իր բազմակողմանի գիտելիքները, գիտական-կազմակերպչական տաղանդը և համառ ու անխոնջ աշխատասիրությունը: Կոլեկտիվ՝ փոխըմբռնման հրաշալի համագործակցության շնորհիվ այն դարձավ պատմության ինստիտուտի խոշոր նվաճումը: Ակադեմիական այդ աշխատությունը, որն իր ընդգրկմամբ ու խորությամբ նախադեպը չունեւ, հայ պատմագիտական մտքի բարձրագույն դրսևորումն էր և խոշոր երևույթ հայագիտության մեջ: Սովորածավալ գործի ստեղծմանը մասնակցել էին Հայաստանի և արտերկրի անվանի և բազմավաստակ մասնագետներ: Բազմահատորյակն ընդունվեց որպես մեծարժեք ներդրում մեր ժողովրդի հոգևոր-մշակութային արժեքների գանձարանում՝ արժանանալով ՀԽՍՀ պետական մրցանակի:

Գ. Գալոյանը 1971 թ. ընտրվում է ՀԽՍՀ ԳԱ թղթակից անդամ, իսկ 1982 թ.՝ իսկական անդամ: Գ. Գալոյանի գիտական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ էին գրավում Հայաստանի և Անդրկովկասի նոր և նորագույն ժամանակա-

շրջանների պատմության մեջ Ռուսաստանի դերի, հայ ժողովրդի պատմությանն առնչվող բուրժուական խեղաթյուրումների դեմ պայքարի բազմաբնույթ հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունները:

Գ. Գալոյանի «Россия и народы Закавказья: очерки политической истории и их взаимоотношения с древнейших времен до победы Великой Октябрьской социалистической революции» (М., 1976) քննատեսական աշխատությամբ նորովի է լուսաբանվում Ռուսաստանի հետ անդրկովկասյան ժողովուրդների ունեցած ամբողջական պատմությունը: Գ. Գալոյանը հայ-ռուսական բարեկամության հետևողական ջատագովներից էր: 1970-ականների վերջին – 1980-ականների սկզբին հրատարակած գործերում նա ցույց է տվել, որ դարեր շարունակ տառապանքի ճանապարհ անցած հայ ժողովրդի համար ռուսական կողմնորոշումը եղել է պատմության թելադրանք: Մուսուլման տիրակալների լծից ազատագրումը պայմանավորված է եղել ոչ թե հայերի նկատմամբ ռուսական արքունիքի մարդասիրական վերաբերմունքով, այլ նրանով, որ պատմության քառուղիներում Ռուսաստանի և հայ ժողովրդի շահերը բազմիցս համընկել են: Նշենք «Պատմության քառուղիներում» մենագրությունը (Երևան, 1982): Հայ ժողովրդի ամբողջական պատմությունն ընդգրկող գիրքը Գ. Գալոյանի վերլուծական մոտեցումն է մեր պատմության արմատական հարցերին: Նա պատմական ծանր դասերի օգնությամբ ժամանակակիցներին և գալիք սերունդներին խորհելու տեղիք է տալիս՝ նպաստելով նաև հարազատ ժողովրդի ինքնաճանաչմանն ու գործի հարատևմանը: Դրանով իսկ աշխատությունը հույժ արդիական է և մնայուն:

1980-ական թվականների երկրորդ կեսից ի վեր Գ. Գալոյանը հրատարակում է բազմաթիվ արժեքավոր հոդվածներ, որտեղ առարկայացրել է Հայոց ցեղասպանության և Արցախի հիմնախնդրի թեմաները՝ լուսաբանելով տարբեր տեսանկյուններից և կտրվածքներով, գիտականորեն մշակված նյութին տալով նոր բովանդակություն և հաճախ անսպասելի, սակայն հիմնավոր մեկնաբանություններ: Հայոց ցեղասպանությանն առնչվող ուսումնասիրությունները հանրագումարի բերելով՝ Գ. Գալոյանը գրում է. «Հայոց ցեղասպանությունը կատարվեց մեծ տերություններից ոմանց հովանավորությամբ և ոմանց լռելայն համաձայնությամբ: Եթե կայգերական Գերմանիան բացահայտ դրդում ու հովանավորում էր թուրքերին հայաթափ անելու Արևմտյան Հայաստանը, ապա Անգլիան ու Ֆրանսիան (նրանց հետ նաև Իտալիան), վախենալով Փոքր Ասիայում Ռուսաստանի դիրքերի հնարավոր ուժեղացումից, ամբողջ XIX դ. ընթացքում հարում էին այդ քաղաքականությանը»:

Ազգասեր պատմաբանը հպարտ է, որ ծանր փորձություններից հետո հայ ժողովուրդն ուժ գտավ ուղքի կանգնելու և վերստեղծելու հարյուրամյակներ առաջ կորցրած պետականությունը: Իսկ երբ 1920 թ. աշնանը թուրքերը փորձեցին այն ևս ոչնչացնել, արհավիրքի դեմն առնելու միակ ելքը Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատումն էր: Նա գրում է. «70 տարի հայ ժողովուրդն ապրեց Խորհրդային Միության ժողովուրդներին վիճակված կյանքով: Այդ միության մեջ գտնվելը փրկեց Հայաստանը Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին թուրքական նոր ագրեսիային ենթարկվելու վտանգից: Չնայած ստալինյան բռնատիրության հասցրած վնասներին, մեր ժողովուրդը Հայաստանը վերածեց խոշոր արդյունաբերության, զարգացած գյուղատնտեսության, ծաղկած գիտության ու ազգային մշակույթի երկրի: Եվ ամենագլխավորը. Հայաստանը պահպանվեց որպես պետություն, առանց որի գոյության չէր կարող ծնվել այսօրվա անկախ Հայաստանը»:

Գ. Գալոյանն անհերքելի փաստերով հաստատում է այն ճշմարտությունը, որ Հայոց ցեղասպանության դառը հետևանքներն առ այսօր առարկայական են: Հայոց ցեղասպանությունը Թուրքիայում, որ ծայր առավ XIX դարի 70-ական թվականներին և տևեց մինչև 1923 թ., սոսկ երկու միլիոն հայերի զանգվածային կոտորածը չէր: Այն արևմտահայերի՝ դարերով կուտակած հարստության հափշտակումն ու մշակութային արժեքների ոչնչացումը չէին միայն: Այն ցեղասպանությունից մազապործների՝ աշխարհով մեկ սփռվելու պատճառը չէր միայն: Հայ ժողովուրդն ուժաթափ եղավ՝ զրկվելով հայրենի Արևմտյան Հայաստանից և Արևելյան Հայաստանի մի զգալի մասից: Չլիներ այդ ցեղասպանությունը, Արևմտյան Հայաստանում հայերի քանակն այսօր առնվազն եռապատկված կլիներ: Հայոց ցեղասպանությունը հայոց պետականության վերականգնման և միացյալ ու անկախ Հայաստան ստեղծելու հույսերի ոչնչացումն էր: Դրա տխուր հետևանքներից է նաև հայ-թուրքական հարաբերությունների արդի վիճակը: Բնականաբար, հարց է ծագում, թե ինչ զարգացում պետք է ստանան այդ հարաբերությունները: Հումանիստ գիտնականն ընդգծում է. «Հայ ժողովուրդը երբեք ոխակալ չի եղել, բայց և թույլ չի տվել ոտնահարելու իր ազգային արժանապատվությունը: Եթե թուրքական իշխանությունները ձգտում են քաղաքակիրթ ժողովրդի կեցվածք ընդունել և կանոնավոր հարաբերություններ հաստատել հայ ժողովրդի հետ, պետք է քաջություն ունենան հրապարակավ ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը, քաղաքական բանակցությունների միջոցով հատուցել հայ ժողովրդին պատճառած վնասները և քաղաքակիրթ ձևով լուծել տարածքային հարցերը: Իսկ քանի դեռ թուրքական իշխանություն-

ները չեն դիմել այդ քայլին, նրանք ևս դիտվելու են որպես ոճրագործության մեղսակիցներ»:

Բեղմնավոր աշխատանքի մասին վկայող աշխատությունների շարքում գատորոշվում է Գ. Գալոյանի «Հայաստանը և մեծ տերությունները 1917-1923 թթ.» մենագրությունը (Երևան, 1999), որը հանրագումարի է բերում գիտնականի երկար տարիների ուսումնասիրությունները: Այն բաղկացած է երկու գրքից: Առաջինն ընդգրկում է XVI դարից մինչև 1917 թ. ընկած ժամանակաշրջանը, երբ Հայաստանը բռնի ուժով բաժանվեց Թուրքիայի և Պարսկաստանի միջև, և ծայր առան հայ ժողովրդի ազատագրական շարժումները՝ երկատված հայրենիքի վերամիավորման և Հայոց անկախ պետության վերստեղծման համար: Երկրորդ գիրքը լուսաբանում է Առաջին աշխարհամարտի վերջին տարիների՝ Առաջին հանրապետության ստեղծումից մինչև Լոզանի կոնֆերանսն ընկած ժամանակահատվածում Հայ դատի հանդեպ մեծ տերությունների վարած քաղաքականությունը: Հեղինակը, հիմնավորելով աշխատության կարևորությունն ու խիստ արդիականությունը, մասնավորապես ընդգծում է. «Հայաստանի Առաջին Հանրապետության ստեղծման ու անկման, դաշնակից տերությունների, ինչպես նաև Թուրքիայի կողմից Արևմտյան Հայաստանի միջազգային ճանաչման և ապա ուրացման պատճառների գիտական քննությունն այսօր դարձել է խիստ արդիական, քանի որ Հայաստանն իր անկախության հռչակումից հետո կրկին հայտնվել է մեծ տերությունների քաղաքականության ոլորտում: Թե ինչպիսին է եղել մեծ տերությունների քաղաքականությունը Հայաստանի և հայ ժողովրդի նկատմամբ՝ Թուրքիայում շարունակվող հայերի ցեղասպանության պայմաններում, երբ Հայ դատի խնդիրը կրկին միջազգային դիվանագիտության ատյանների քննարկման առարկա էր, զուտ պատմագիտական հետաքրքրություն ներկայացնող հարց չէ: Այն այսօր գործնական նկատառումների խնդիր է»:

Գիրքն առանձնակի է արժևորվում, քանի որ հեղինակը, աշխատելով տարբեր երկրների՝ Մոսկվայի, Լոնդոնի և Վաշինգտոնի արխիվներում, հայտնաբերել է և առաջին անգամ գիտական շրջանառության մեջ դրել մինչ այդ հայ պատմագիտությանն անհայտ նյութեր՝ բազում վավերագրեր և դիվանագիտական փաստաթղթեր: Նա նշում է. «Ուսումնասիրության ընթացքում այդ փաստաթղթերի համադրումը և դրանց գիտական շրջանառության մեջ դնելը անխուսափելի են դարձրել պատմագիտական գրականության մեջ (այդ թվում նաև տողերիս հեղինակի նախորդ աշխատություններում) տեղ գտած մի շարք հարցադրումների վերագնահատումը»: Եվ իրոք, գիտնականն իրավամբ վերանա-

յում է մի շարք խնդրահարույց տեսակետներ, օրինակ՝ խորհրդային մոտեցումները Հայկական հարցի լուծման առնչությամբ:

Գ. Գալոյանը նոր բացահայտումներ է կատարում բազմաթիվ տարողունակ հարցադրումների շուրջ և հստակ եզրահանգում. հայերի խնդիրներով զբաղվելիս մեծ տերությունները ոչ միայն բացառապես հետապնդել են իրենց շահերը, այլև դիվանագիտական խաղերում հայ ժողովրդի արդարացի դատն օգտագործել որպես խաղաքարտ: Նրանց հանցավոր քաղաքականությունը Հայկական հարցում՝ Սևրից մինչև Լոզան ընկած ժամանակահատվածում, հանգեցրեց Թուրքիայի շահերի բացահայտ պաշտպանության: Հեղինակը միանգամայն նոր տեսանկյունից է վերլուծում հայտնի իրադարձությունները և նշում. «1922 թ. մարտին Անտանտի տերությունների՝ Փարիզում կայացած խորհրդաժողովը ճանաչեց Թուրքիայի սուվերենությունը՝ նրա փաստական տիրապետության սահմաններում: Սա տապանաքար է Հայ դատի վրա, մեծ մատնություն, որն ավարտի հասցրեց հայ ժողովրդի ու Հայաստանի նկատմամբ մեծ տերությունների տասնյակ տարիներ վարած քաղաքականությունը»:

Մեծ հայրենասերն ու հմուտ պատմաբանը, հավատարիմ մնալով մեր ժողովրդի հաղթանակի և արժանապատիվ ապագա ունենալու իր հավատամքին, նաև ընդգծում է. «Հայ ժողովրդի դժբախտությունների պատճառները, անշուշտ, չպետք է փնտրել միայն մեզ շրջապատող արտաքին աշխարհում: Մենք աշխատել ենք վերը շարադրածում տեսնել նաև մեր դժբախտությունների ներքին պատճառները, որոնցից սերունդները դասեր պետք է քաղեն»:

Գ. Գալոյանի պատմագիտական հայեցակարգը հստակ պատկերացնելու համար կարևոր է ընդգծել, որ նա բազմիցս հանդես է եկել մեր ժողովրդի պատմության խեղաթյուրման դեմ, անզիջում հետևողականությամբ մշտապես հակահարվածել զրպարտություններին: Հայոց պատմության կեղծարարների դեմ ուղղված Գ. Գալոյանի աշխատություններն այսօր ևս ունեն խիստ արդիական նշանակություն և պատասխան են նաև մերօրյա կեղծարարներին:

Գիտնականի հայրենասիրական և քաղաքացիական դրսևորումներից է նաև այն, որ, պատմական արդարությունը վերականգնելու և հայ ժողովրդի օրինական իրավունքները պաշտպանելու սկզբունքին հավատարիմ, ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր Գ. Գալոյանը ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորների առաջին համագումարում (1989 թ. մայիսի 25–հունիսի 9) հարց բարձրացրեց ստեղծելու հանձնաժողով՝ ռուս-թուրքական 1921 թ. մարտի 16-ի պայմանագրի քաղաքական և իրավական գնահատականը տալու և հանձնաժողովի եզրակացությունը համագումարի քննարկմանը ներկայացնելու: Սա-

կայն, ինչպես նշում է նա, այդ առաջարկը «թաղվեց» Մ. Գորբաչովի ջանքերով և անգամ չդարձավ համագումարի քննարկման առարկա:

Գ. Գալոյանը գիտության շրջանակում ներփակված գիտնական չէր և մշտապես զուգակցել է պատմագիտական աշխատանքը գիտակազմակերպական գործունեության հետ՝ ակտիվորեն մասնակցելով գիտական թեմաների և աշխատանքների ծրագրմանը, հայոց պատմությանը նվիրված հանրապետական և միջազգային գիտաժողովների կազմակերպական ու խմբագրական աշխատանքներին: 1979 թ. սկսած՝ նա ՀԽՍՀ ԳԱ համակարգում վարում է ակադեմիկոս-քարտուղարի (1979-1982), փոխնախագահի (1982-1988 և 1990-1994) պաշտոնները, 1994 թվականից մինչև կյանքի վերջը եղել է ԳԱԱ փոխնախագահի խորհրդական և գիտահրատարակչական խորհրդի նախագահ, իսկ 1979-2003 թթ.՝ ԳԱԱ նախագահության անդամ:

Գ. Գալոյանը Հայաստանի Հանրապետության հասարակական-քաղաքական կյանքում ակտիվ դերակատարություն ունեցած գործիչ է: 1964-1969 թթ. եղել է ԽՍՀՄ Մինիստրների խորհրդին առընթեր գիտության և տեխնիկայի բնագավառում Լենինյան և պետական մրցանակների կոմիտեի անդամ, իսկ 1979 թ. ՀԽՍՀ Մինիստրների խորհրդի որոշմամբ նշանակվել է գիտության և տեխնիկայի բնագավառում պետական մրցանակների պետական հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ, եղել է Արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի հայկական ընկերության վարչության անդամ, Սովետաավստրիական բարեկամության ընկերության հայկական բաժանմունքի նախագահ, «ՍՍՀՄ-Չեխոսլովակիա» պատմաբանների հանձնաժողովի անդամ, Խաղաղության պաշտպանության հայկական հանրապետական կոմիտեի նախագահ: Հայաստանի կոմկուսի XXIII, XXIV, XXV, XXVI և XXVII համագումարներում Գ. Գալոյանն ընտրվել է Հայկոմկուսի ԿԿ անդամության թեկնածու, իսկ XXVIII համագումարում՝ ԿԿ անդամ: Ընտրվել է նաև Երևանի քաղաքային խորհրդի դեպուտատ: 1964 թվականից նա անընդմեջ ընտրվել է ՀԿԿ Կենտկոմի կազմում, իսկ 1988-1990 թթ. եղել է ՀԿԿ Կենտկոմի գաղափարախոսական աշխատանքների գծով քարտուղար: 1989 թ. ընտրվել է ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր:

Բարձր է գնահատվել Գ. Գալոյանի աշխատանքը: Հասարակական գործունեության ասպարեզում և պատմագիտության բնագավառում ունեցած մեծ ծառայությունների համար պարգևատրվել է Աշխատանքային կարմիր դրոշի շքանշանով, Վավիլովի անվան և մի շարք այլ մեդալներով, ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի պատվոգրերով, արժանացել ՀԽՍՀ պետական մրցանակի, իսկ

1988 թ. նրան շնորհվել է ՀԽՍՀ գիտության վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում:

Գալուստ Գալոյանն ապրեց բովանդակալից և իմաստալից կյանք: Իր տաղանդն ու հնարավորությունները հայ պատմագիտությանը, հարազատ ժողովրդին ծառայեցնելու գործում նա օրինակ եղավ թե՛ սերնդակիցների, թե՛ իր ապրած ժամանակների երիտասարդների համար: Անուրանալի և ծանրակշիռ է նրա ավանդը մեր գիտության զարգացման գործում: Անխոնջ նվիրումն այդ գործին և թողած գիտական ժառանգությունը Գ. Գալոյանին արժանի տեղ են հատկացրել հայրենիքի երախտավոր զավակների շարքում:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՂԱՄԲԱՐՅԱՆ

Պատմական գիտությունների թեկնածու